

Olieslachtoffers (water- en zeevogels)

In dit deel van de WOCB-wijzer komen de volgende onderwerpen aan de orde:

1. Wat zijn olieslachtoffers
2. Vogelsoorten die risico lopen
3. Behandeling olieslachtoffers
4. Betrokken organisaties
5. Onderzoek
6. Slotopmerkingen

Vogels zijn bij olieverontreiniging op het water de meest in het oog springende slachtoffers. Naar schatting worden alleen al langs de kust van de Noordzee en in het waddengebied jaarlijks meer dan 10.000 vogels door olievervuiling gedood.

De meeste vogels vallen ten offer aan operationele lozingen van schepen, toch dragen olierampen eveneens in sterke mate bij aan het totale aantal olieslachtoffers. Olieslachtoffers zijn vogels die nadat zij in aanraking zijn gekomen met een olieverontreiniging op een onnatuurlijke manier doodgaan of in verzwakte toestand op de kust terechtkomen. Creperende olieslachtoffers krijgen vooral veel aandacht van het publiek / pers omdat de aanblik zo afgrijselijk is. Het is dan ook belangrijk dat degene die verantwoordelijk zijn voor het nemen van bestrijdingsmaatregelen ook aandacht besteden aan de olie-slachtoffers.

Figuur 21.1 De Zeekoet is één van de meest voorkomende olieslachtoffers in Nederland

Hoewel olieslachtoffers niet het ergste gevolg is van een olieverontreiniging is het wel voor het publiek het meest zichtbare gevolg.

Vrijwel alle vogels sterven doordat hun verenkleed in meer of mindere mate met olie besmeurd raakt (zie figuur 21.1). Een vrij speculatieve doodsoorzaak is daarnaast de vergiftiging van vogels doordat ze olie binnen krijgen bij het schoonmaken van hun verenkleed.

Bepalend voor de omvang van de effecten zijn vooral het soort olie, het jaargetijde en de ecologie van het getroffen gebied. Middel zware olie is persistenter op het wateroppervlak dan lichte olie welke sneller verdampt en door natuurlijke dispersie in de waterkolom terechtkomt. Middel zware olie kan daardoor langere tijd schade aanrichten onder de vogels

Het zal duidelijk zijn dat voor de schade aan vogels de wijze van oliebestrijding in geval van een ramp eveneens van grote invloed kan zijn. Hoe sneller olie van het wateroppervlak verdwijnt, hoe minder slachtoffers er onder de vogels zullen vallen door besmeuring met olie

De meeste olieslachtoffers worden 's winters op de kust gevonden, dit komt doordat door de lagere temperaturen de inwendige en de uitwendige effecten van olie op een vogel versterkt worden. Ook de verhoogde concentratie vogels in overwinteringsgebieden is vaak de oorzaak van grote sterfte onder deze groepen bij olieverontreinigingen in deze gebieden.

Analyse van de soort olie afkomstig van dode vogels toonde aan dat de meeste door stookolie worden aangetast. Daarom worden de met olie besmeurde vogels vaak oliestookslachtoffers genoemd. Uit onderzoeken is vastgesteld dat slechts een klein deel van de dode vogels op de kust wordt teruggevonden (10 à 25%).

Dit deel van de WOCB-wijzer behandelt de oorzaken, de effecten en de behandeling van met olie besmeurde vogels.

1. Wat zijn olieslachtoffers

Zeevogels betrekken hun voedsel uit zee. Daarbij is een duidelijk onderscheid te maken tussen wadvogels, die in de droogvallende delen van de getijden zone foerageren en de zeevogels die op open zee naar vis en schelpdieren jagen. Het totaal aantal zeevogels wordt geschat op 3 tot 4 miljoen op de Noordzee en 2 tot 3 miljoen in het waddengebied.

1.1 Oorzaken van vogelsterfte door olie

Ongelukken met schepen verklaren niet de constante stroom olieslachtoffers op de Noordzee en Waddenzee. Talrijke illegale operationele lozingen van olie, veroorzaken een chronische vervuiling die talloze vogels noodlottig wordt. Dit ondanks allerlei preventieve maatregelen zoals het "Marine Pollution" verdrag (Marpol).

De olie die op de vogels werd aangetroffen was meestal minerale olie afkomstig van machinekamerrestanten en in beperkte mate ruwe olie, paraffine en palmolie.

Ondanks alle preventieve maatregelen is het duidelijk dat het olieslachtoffer probleem nog steeds niet is opgelost. Elke winter zijn er weer talrijke vogels op de kust aangespoeld, die met olie in aanraking zijn geweest.

Oorzaken van vogelsterfte door olie zijn olie- chemicaliën incidenten en chronische olieverontreinigingen vaak in combinatie met strenge winters en verhongering. Olie incidenten zijn de duidelijkste onnatuurlijke oorzaak van omvangrijke vogelsterfte.

Het is echter niet de hoeveelheid geloosde olie die bepalend is voor het aantal olieslachtoffers maar eerder de tijd en de plaats waarop de vervuiling optreedt

Zomers treedt er zelden massale sterfte op terwijl in de winter maanden vooral in gebieden waar veel eenden overwinteren een kleine hoeveelheid olie al dramatische gevolgen kan hebben.

Strenge winters hebben voor verschillende soorten watervogels een groot effect op de aantallen dode exemplaren die aanspoelen op de kust. Niet alleen sterven er onder barre winterse omstandigheden meer vogels dan normaal, maar bovendien vluchten grote hoeveelheden vogels naar de kustgebieden omdat de zoete oppervlakte wateren bevroren en als voedsel gebied ongeschikt worden.

1.2 Gevolgen van oliebesmeuring

Het verenkleeft van zeevogels is, zoals bij alle watervogels, waterafstotend. Olie kan hierdoor de verenstructuur binnendringen en de veren aan elkaar doen plakken. De luchtruimten daartussen, die voor isolatie en drijfvermogen zorgen, worden hierdoor verdrongen door olie en water. Dit effect wordt nog versterkt doordat de vogels zich gaan schoonmaken. De gevolgen zijn:

- verlies aan warmte-isolatie (onderkoeling, longontsteking);
- verstikking en onmiddellijke dood (zware besmeuring);
- verlies aan drijfvermogen;
- inwendige vervuiling (vergiftiging);

- verminderde reproductie (slechte conditie);
- verlies aan vliegvermogen.

Vrijwel alle vogels sterven doordat hun verenkleed met olie besmeurd raakt (zie figuur 21.1). Een vrij speculatieve doodsoorzaak is daarnaast de vergiftiging van vogels doordat ze olie binnen krijgen bij het schoonmaken van hun verenkleed

Over het verlies aan warmte-isolatie is vrij veel gepubliceerd. Vooral in koudere gebieden kan al een kleine olievlak "oil-burn" van 2-3 cm op de borst van de vogel tot de dood van het dier leiden.

Uit proeven, waarbij vogels opzettelijk werden vervuild met olie, bleek dat voor een geoliede eend bij 15°C stress optrad die bij een normale eend pas bij -20°C optrad. Het verlies aan drijfvermogen leidt tot verdrinking van de vogels. Opvallend was echter dat tijdens het Katina ongeval, waar het zeer zware stookolie betrof, er nauwelijks olieslachtoffers zijn waargenomen. Lichte tot middel viskeuze olie en olieproducten daarentegen besmeuren het verenkleed in sterkere mate dan hoog viskeuze olie. Een derde gevolg van besmeuring van het verenkleed kan mogelijk optreden in de broedtijd. Van olie is namelijk bekend dat bij het bebroeden van eieren door een met olie verontreinigde vogel een verminderde reproductie het gevolg kan zijn. Wanneer de onderzijde van eenden werd besmeurd met 4-5 ml medicinale olie, kwam geen van de bebroede eieren uit.

Uit datzelfde experiment bleek na besmeuring van eendeneieren met 2 - 36 mg olie slechts 20% uit te komen tegen 90% in de controlegroep.

Ten dele gebeurt dat door het "reinen" met de snavel, maar eveneens denkbaar is dat oliecomponenten via de huid worden opgenomen. Er zijn nogal wat publicaties die gewag maken van oliecomponenten in dood gevonden vogels, maar onduidelijk is of dat substantieel aan de dood van de vogels heeft bijgedragen.

Bepalend voor de omvang van de effecten zijn vooral de soort olie, het jaargetijde en de ecologie van het getroffen gebied. Zware olie is meer persistent op het wateroppervlak dan lichte olie welke sneller verdampt en door natuurlijke dispersie in de waterkolom terechtkomt. Zware olie kan daardoor langer schade aanrichten. De meeste stookolieslachtoffers worden 's winters gevonden, dit komt doordat door de lagere temperaturen de inwendige en de uitwendige effecten versterkt worden. Ook de verhoogde concentratie vogels in overwinteringsgebieden is vaak de oorzaak van grote sterfte onder deze groepen bij olieverontreinigingen in deze gebieden. Het aantal slachtoffers per jaar loopt nogal uiteen.

Analyse van de olie afkomstig van dode vogels toonde aan dat de meeste vogels door machine kamer restanten (stookolie) worden aangetast. Bij bevuilding door olie moeten we direct bedenken dat niet alle olieslachtoffers ook werkelijk aan olie gestorven zijn. Nadat ze, vooral t.g.v. slecht weer (koude en stormen) dood zijn gegaan kunnen ze alsnog met olie in aanraking zijn gekomen. Het op de kust aangespoelde vuil, hout, wier, plastic e.d. zit ook vaak onder de olie. Aan de andere kant is uit onderzoeken vastgesteld dat slechts een deel van de dode vogels uiteindelijk op de kust wordt teruggevonden

2. Vogelsoorten die risico lopen

Vogelsoorten die veel tijd zwemmend op de Noordzee en Waddenzee doorbrengen zijn het kwetsbaarst. Soorten als duikers, futen, eidereenden, zee-eenden en alk-achtigen komen in bepaalde perioden vaak in grote groepen op het water voor waardoor ze zeer kwetsbaar voor olieverontreinigingen worden.

De echte zeevogels zoals de Zeekoet, Alk, Papegaaiduiker, Drieteenmeeuw, Noorse stormvogel en Jan van Gent lopen in verhouding het grootste gevaar bij chronische olielozingen op zee.

Zeekoeten die het hele jaar in grote getale op de Noordzee voorkomen behoren al vele jaren tot de meest voorkomende olieslachtoffers die op de Nederlandse kust aanspoelen. Zie Figuur 21.2

Figuur 21.2 Zeekoeten

Zwarte zee-eenden zijn buitengewoon gevoelig voor olieverontreinigingen. Zelfs kleine verontreinigingen in de kustzone kunnen door het geconcentreerde voorkomen van deze eendensoor een geweldige slachting aanrichten. Groepen zwarte zee-eenden komen op variabele plaatsen langs onze gehele kust voor.

Duikers zoals de Roodkeelduiker zijn kustgebonden vogels in de Nederlandse wateren, die met name in de winter vrij talrijk voorkomen (september tot mei).

Vooraf in het waddengebied wordt de eidereend (zie figuur 21.3) regelmatig aangetroffen. In de winter verblijven grote aantallen eidereenden in de Nederlandse wateren, maar slechts een gering deel verblijft op de Noordzee. De eidereend is een kustgebonden eendensoor die vaak in grote dicht bij elkaar zwemmende groepen op het water voorkomt.

Het in grote getale op een beperkt gebied voorkomen maakt de eidereend uitermate kwetsbaar, zoals in 1987 bleek bij een operationele olielozing van een vissersvaartuig in de Waddenzee waarbij grote aantallen eidereenden het slachtoffer werden.

Figuur 21.3 Mannetje eidereend

Jan van Genten (zie figuur 21.4) vliegen een groot deel van hun tijd, maar deze vogels slapen op het water. Bij het weer uit het water komen hebben ze een lange aanloop nodig om weer op te vliegen. Hierbij komen dikwijls de vleugelpunten, buik, poten en staart met olie in aanraking. Ze worden dan ook regelmatig als olieslachtoffer aangetroffen op de Nederlandse kust.

Figuur 21.4 Jan van Gent

De Drieteenmeeuw die ook op het water slaapt is ook een veel voorkomend olieslachtoffer.

In Nederland zijn de volgende vogelsoorten regelmatig slachtoffer van olie verontreinigingen: zeekoeten, zwarte zee-eenden, drieteenmeeuwen, eidereenden, alken, zilvermeeuwen, stormmeeuwen, futen, noordse stormvogels, kokmeeuwen, grote mantelmeeuwen, scholeksters, bergeenden, jan van genten, roodkeelduikers, meerkoeten, wilde eenden, toppereenden, kufeenden, brilduikers en middelste zaagbek eenden.

3. Behandeling olieslachtoffers

Tijdens de eerste inventarisatie van een vervuild kustdeel en later tijdens het opruimen, zal men mogelijk met olie besmeurde vogels aantreffen die nog in leven zijn, dan wel exemplaren die reeds dood zijn.

Als basis is hiervoor een opvangregeling in het leven geroepen hierbij is per provincie een opvangplan opgesteld waarin de behandeling van levende en dode met olie besmeurde vogels is geregeld.

De regeling geldt voor de gehele Nederlandse kust inclusief de Waddenzee, het Eems-estuarium en de Zeeuwse estuaria zoals de Ooster- en Westerschelde.

3.1 Behandeling levende, besmeurde vogels

De (nog) levende vogels kunnen in dozen verzameld en afgevoerd worden naar een vogelasiel in de nabijheid, waar men de vogels kan reinigen.

Bij een (dreigende) olieverontreiniging van de kust moet ten behoeve van de opvang van vogels Staatsbosbeheer worden gewaarschuwd. Het verdient aanbeveling om een mogelijkheid voor tijdelijke opvang als verzamelplaats voor verder transport in te richten. Een loods of garage kan hiertoe uitstekend dienst doen.

Richtlijnen voor eerste hulp aan door olie verontreinigen de vogels zijn:

- De olieslachtoffers zo voorzichtig mogelijk vangen;
- Het dier in een ruime doos(bijvoorbeeld een verhuisdoos), voorzien van de nodige ventilatie-openingen, tochtvrij op een rustige plek, die niet te koud is (boven 12°C), wegzetten in afwachting voor verder transport naar een vogelopvang centrum of tijdelijke opvang;
- De vogel zo mogelijk isogel-capsules (te verkrijgen bij de vogelopvangcentra) toedienen in verband met door de ingewanden opgenomen olie;
- Het is wenselijk dat op de plaats waar de vogels tijdelijk worden ondergebracht, een deskundige aanwezig is in verband met bijvoorbeeld voeren enz., hetgeen vooraf overleg met een vogelopvangcentrum vereist;
- De olieslachtoffers binnen één dag naar een vogelopvangcentrum overbrengen.
- Voor de lijst van vogelopvangcentra, mogelijkheden voor tijdelijke opvang en houders van vogelvergunningen, kan Staatsbosbeheer worden geraadpleegd.

3.2 Behandeling dode olieslachtoffers

De dode zee- en watervogels dienen in daartoe beschikbare vaten verzameld te worden. Vogelbescherming Nederland stelt het op prijs als geprobeerd wordt na te kijken of vogels geringd zijn en indien dit het geval is de ring van de vogelpoot te verwijderen en naar Vogelbescherming Nederland te sturen.

In de door directie Noordzee van de Rijkswaterstaat aan de kust-directies van Rijkswaterstaat beschikbaar gestelde zogenoemde strandcontainers, die verspreid langs de kust van de Noordzee zijn opgesteld, zijn een aantal vaten voor dit doel aanwezig.

Het verdient aanbeveling om de dode zee- en watervogels apart van de met olie besmeurd grof strandafval te verzamelen in een container. Hierdoor is het mogelijk dat de vogels door onderzoekers kunnen worden onderzocht. De vaten met daarin de dode zee- en watervogels dienen te worden afgevoerd naar een destructiebedrijf, waar ze in een vuilverbrandingsoven worden vernietigd. Via de betreffende (kust)gemeente kan de verwerking worden geregeld.

Het loslaten van gerevalideerde vogels moet op zee gebeuren. Het NIOZ biedt de asiels de mogelijkheid om de gerehabiliteerde vogels weer naar zee te brengen.

3.3 Inrichten opvangcentra en asiels

De opvang en verzorging van levende vogels vereist een grote deskundigheid. Het is daarom niet wenselijk dat willekeurige particulieren de vogels gaan verzorgen. De verzorging dient te geschieden in de daarvoor ingerichte asiels onder deskundig toezicht.

De aard, oorzaak en de gevolgen van de vervuiling moeten worden vastgesteld om eventueel stappen te kunnen ondernemen tegen de vervuiler.

Onderzoek van de dode vogels geeft ook zeer veel wetenschappelijke informatie over populatieopbouw, rui, conditie etc. Dit is informatie die anders niet of slechts tegen zeer hoge kosten te verkrijgen is.

Per opvangcentrum zijn de volgende materialen aanwezig:

Plastic zakken (14-4-45) met sluiters	1500 stuks
Plastic zakken (30x60) met sluiters	500 stuks
Vuilniszakken	500 stuks
Labels voor verzending	100 stuks
Kartonnen (pluimvee) dozen	100 stuks.
Plakband en touw	
Ontvettingsmiddel	25 liter
Tissues	20 stuks
Weggooi overalls	20 stuks.
Weggooi handschoenen	20 paar.
Garagezeep	
Adsorptiemateriaal voor de vloer	

De kosten die met de opvang van de slachtoffers gemoeid zijn, kunnen door de asielhouders via hun centrale organisatie bij de vertegenwoordiger van de veroorzaker in rekening worden gebracht.

Over de levenskansen van gerehabiliteerde olieslachtoffers wordt verschillend gedacht. Talloze vrijwilligers zijn continu in de weer met de opvang en schoonmaak van met olie besmeurde vogels die naar hun toe worden gebracht of die ze zelf vangen. Voor hen geldt dat elke schoongemaakte en weer uitgezette vogel als een succes. Daarnaast is er een andere groep mensen die van mening zijn dat rehabiliteren zinloos is, omdat slechts weinig van de weer uitgezette vogels overleven.

Deze groep vindt het zelfs beter om de olieslachtoffers meteen op een humane manier af te maken.

Dit geldt zeker voor die vogels die sterk vermagerd zijn en die welke geheel of bijna geheel met olie zijn besmeurd. Een dergelijke beslissing is met de pers en het publiek toekijkend ondenkbaar.

Gelukkig hebben met name de kustasiels door hun ervaring met het rehabiliteren van vele olieslachtoffers ten gevolge van chronische olieverontreinigingen de afgelopen tientallen jaren veel ervaring opgedaan met de "behandeling van olieslacht-offers". Er is zelfs een schoonmaakmachine ontwikkeld. Dit alles heeft er toe geleid dat het overlevingspercentage aanzienlijk is toegenomen.

Toch moet men de verwachtingen niet te hoog inschatten. (ca. 25% overlevingskans na 1 jaar).

4. Betrokken organisaties

Ter informatie wordt hier genoemd dat Directie Noordzee, via het Kustwachtcentrum, bij een dreigende aanspoeling alsook bij een reeds aangespoelde verontreiniging de landelijk coördinator (LC) olieslachtoffers van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zal inlichten. Bestaande regelingen zullen in dergelijke gevallen gevolgd worden om de vogelopvang adequaat uit te voeren.

Voor de opvang van olievogels kan deels gebruik worden gemaakt van de bestaande vogelasfels. Deze hebben dan wel aangepaste voorzieningen en instructies voor de opvang van met olie besmeurde vogels.

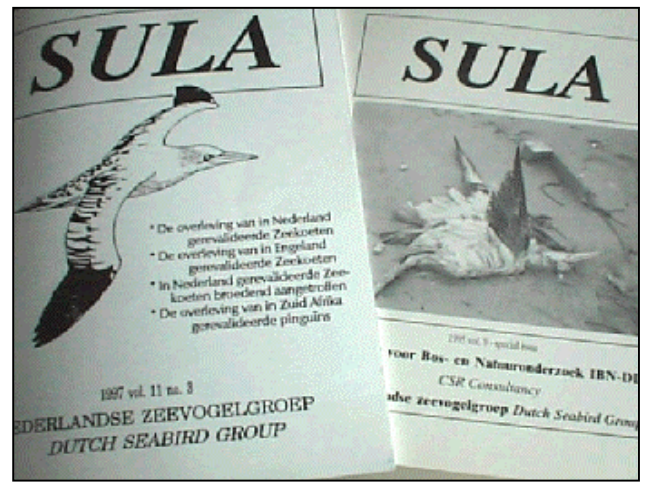
Figuur 21.5 Rehabiliteren van olieslachtoffers is nog steeds voornamelijk vrijwilligers werk

Staatsbosbeheer heeft de landelijke coördinatie van de hulpacties, terwijl de Vogelbescherming voor de inrichting en opvang in de vogelasfels zorgdraagt alsmede voor de begeleiding.

Het Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Zee (NIOZ) en het Rijksinstituut voor Natuurbehoud (RIN) zorgen voor de wetenschappelijke begeleiding.

De Nederlandse zeevogelgroep welke een sectie is van de Nederlandse Ornithologische Unie houdt zich bezig met alle facetten van de zeevogels zoals trek broeden etc. De werkgroep Nederlandse Stookolieslachtoffer-Onderzoek (NSO) binnen deze vogelgroep houdt zich speciaal bezig met onderzoek en registratie van olieslachtoffers.

Sula (zie figuur 21.6) is het kwartaal blad van de Nederlandse zeevogelgroep waarin de resultaten regelmatig worden gepubliceerd.

Figuur 21.6 Het blad "Sula" waarin regelmatig de tellingen van olieslachtoffers worden gepubliceerd door de Nederlandse Zeevogelgroep.

Enkele instanties zijn:

Vogelbescherming	030 - 6925406
Staatsbosbeheer	030 - 2859111
Nederlands Stookolieslachtoffer Onderzoek (NSO)	0222 - 319674
Vogelopvang NIOZ Texel	0222 - 369300

Voor aanvullende informatie over olieslachtoffers kan de brochure "Opvangplan Olievogels" opgevraagd worden bij Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna.

5. Onderzoek

Door talloze vrijwilligers worden jaarlijks op systematische wijze tellingen verricht van op de Nederlandse kust aangespoelde olieslachtoffers. Zowel de volledige kustlijn van de Noordzee als de Waddenzee. Tellingen van olieslachtoffers worden meestal te voet uitgevoerd waarbij de kadavers worden gemerkt (bepaalde veren worden afgeknipt) om dubbeltellingen te voorkomen.

Bij tellingen van olieslachtoffers worden soort, leeftijd, geslacht, aantal, percentage oliebesmeuring en staat van het kadaver genoteerd. De afgelegde kustlengte wordt gebruikt om het telresultaat als "aantal vogels per onderzochte kilometer" te kunnen presenteren.

Bij een ongeval wordt vaak het aantal aangespoelde vogels met een getal vermenigvuldigd om het aantal daadwerkelijk omgekomen vogels in te schatten. In veel gevallen wordt factor 10 gebruikt maar dit is niet op onderzoek gebaseerd. Het is duidelijk dat het aantal gestorven vogels groter is dan het aantal aangespoelde en gevonden exemplaren. Elk ongeval waarbij olie is vrijgekomen moet op zichzelf worden beoordeeld, alvorens een zinnige uitspraak mogelijk is over deze verhouding (gevonden staat tot werkelijk aantal slachtoffers). Factoren als windrichting, afstand van de kust waar de lozing heeft plaatsgevonden, weersomstandigheden etc. spelen hierbij een rol. Bij experimenten zijn nooit meer dan 50% van de uitgezette kadavers teruggevonden.

Bij een lozing van 150 ton olie in de Waddenzee in 1969 zijn 14.564 vogels dood aangetroffen. De schatting voor het werkelijke aantal dode zee- en watervogels ligt tussen de 35.000 en 41.000, verspreid over 42 soorten (Swennen en Spaans, 1970).

Bij de Torrey Canyon ramp in Cornwall in april 1967 (117.000 ton) werden 6.000 olieslachtoffers geteld, maar ligt het werkelijke aantal dode zee- en watervogels ongetwijfeld vele malen hoger en bedraagt naar schatting 20-30.000, voor het merendeel alken.

Een speciaal telformulier wordt gebruikt waarop is aangegeven welke informatie van belang is indien oliestookslachtoffers worden gevonden. Het Nederlands Stookolieslachtoffer Onderzoek NSO coördineert en verzamelt deze gegevens. (secretariaat C.J. Camphuysen, Nederlandse Zeevogelgroep NZG/NSO, c/o NIOZ, postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel).

Tellingen van olieslachtoffers, mits juist geïnterpreteerd, vormen een meetinstrument om het verloop in de olievervuiling op zee te volgen (Camphuysen).

Op basis van deze tellingen blijkt dat het percentage met olie besmeurde vogels ten opzichte van niet met olie besmeurde dode vogels sinds eind jaren 70 terug loopt. Deze relatieve afname is het sterkst bij kustgebonden vogels en in het waddengebied. Op grond hiervan veronderstelt men ook een afname van de olievervuiling op de Waddenzee en de Noordzee.

Een belangrijke veronderstelling hierbij is dat er een relatie bestaat tussen het percentage met oliebesmeurde vogels ten opzichte van het totaal aantal dood aangetroffen vogels op de kust en het voorkomen van olievervuiling op zee.

Tussen de op de kust gevonden vogels zitten er altijd ook bij die een natuurlijke dood gestorven zijn. Vergelijkingen van het percentage olieslachtoffers in gebieden met aantoonbaar minder olieverontreinigingen tonen dit verband ook aan. In gebieden waar weinig olieverontreinigingen zijn is het bevuilingspercentage lager dan in gebieden met veel scheepvaartverkeer en veel olieverontreinigingen.

Figuur 21.7 Grote sterfte onder de eidereenden op de Waddenzee na een operationele lozing van een vissersvaartuig

Figuur 21.8 Olieslachtoffers zijn vaak sterk vermagerd

6. Slotopmerkingen

De Nederlandse kustwateren en de Waddenzee zijn een belangrijk voedselgebied voor zeevogels. Vooral in de winter komen zeevogels in grote aantallen voor onze kust voor. Helaas vormen olie-lozingen een groot gevaar voor deze dieren. Door een relatief kleine lozing kan een grote vogelsterfte optreden. Een aantal van de olieslachtoffers spoelt levend of dood aan op de Nederlandse kust. Het is noodzakelijk om deze systematisch te verzamelen en de activiteiten van particulieren goed te begeleiden.

Bij de behandeling van olieslachtoffers dient men onderscheid te maken in de behandeling van nog levende met olie besmeurde vogels en vogels die reeds dood zijn.

Het type vogel dat kwetsbaar is voor olieverontreiniging is vooral de groep die zich gedurende kortere of langere tijd op het wateroppervlak bevindt. Te denken valt aan eenden, meeuwen, aalscholvers, zaagbekken, zeekoeten, alken en papegaaiduikers. Deze vogels kunnen in een olievlek zwemmen of, zoals bij de papegaaiduikers, die na een duik in het water midden in een olievlek weer naar bovenkomen. Er is geen duidelijk bewijs voor de stelling dat sommige vogelsoorten bij voorkeur in olievlekken landen, hetzij omdat het water daar rustiger is, hetzij omdat ze zo'n plek voor een voedselrijke plaats aanzien.

De ecologie van het gebied is zeer belangrijk, zoals al valt af te leiden uit de eerder gemelde lozing in de Waddenzee waar veel vogels bijeen zijn om te overwinteren, te broeden of te ruïen, wat kan leiden tot grote aantallen slachtoffers.

In die gevallen waarbij de olieslachtoffers grote gedeelten van de wereldpopulatie betreffen, kan een soort hierdoor een geweldige klap oplopen. Temeer omdat veel zeevogels een lage reproductiesnelheid hebben. Zeekoeten broeden pas op driejarige leeftijd en produceren één legsel per jaar, meestal bestaande uit één ei.

Het zal duidelijk zijn dat voor de schade aan vogels de wijze van oliebestrijding in geval van een ramp eveneens van grote invloed kan zijn. Hoe sneller olie van het wateroppervlak verdwijnt, hoe minder slachtoffers er onder de vogels zullen vallen. Vanuit deze, eenzijdige, optiek heeft mechanische verwijdering of de toepassing van dispergeermiddelen de voorkeur.

Het blijkt dat:

- Chronische olievervuiling richt (op lange termijn) meer schade aan vogels dan de grote olie-incidenten.
- Vogels zijn uitermate kwetsbaar voor olievervuiling omdat hun isolerende verenpak aangetast wordt.
- Zelfs zeer kleine hoeveelheden olie op het water richten schade aan bij vogels.
- Verschillende chemicaliën hebben dezelfde negatieve effecten op vogels als minerale oliën.
- De revalidatie van olieslachtoffers levert geen wezenlijke bijdrage tot de bescherming van soorten.

Bij de bestrijding van olieverontreinigingen dient het beleid mede gericht te zijn op het voorkomen van onnodige vogelsterfte. Het tijdig inschakelen van biologen in het bestrijdingsteam is een noodzakelijk stap in een optimale bestrijding.

COLOFON

WOCB-wijzer Deel 21: "Olieslachtoffers (water- en zeevogels)" is samengesteld door Dr. Ing. W. Koops in opdracht van de Werkgroep Olie- en ChemicaliënBestrijding bij ongevallen op het water (WOCB).

Datum: november, 1999

Begeleidingsgroep: Dhr. O. Dijkstra (vz project groep techniek),
Dhr. J.T.G.E. Kramer (vz WOCB) en
Dhr. G. van den Burg (secr. WOCB)

Distributie: WOCB (inlichtingen G. van den Burg)

Secretariaat WOCB: Postbus 3119,
2001 DC HAARLEM,
Tel: (023) 5301301,
Fax: (023) 5301302

Rechten Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de WOCB

